

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden vaaliminen ovat kannatettavia tavoitteita. Yhteiskunnan uudistumisen voimavarana tulisi korkeakoulu yhteisöjen rinnalla mainita korkeakoulujen ja työelämän yhteistyö.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimintojen mahdollisimman häiriöttömän jatkumisen ja kriittisen osaamisen tuottaminen kaikissa olosuhteissa varautuen myös digitaalisen toimintaympäristön riskeihin on kannatettava. Tässä yhteydessä olisi syytä huomioida sitoutuminen eurooppalaisen digitaalisen suvereniteetin vahvistamiseen.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Pro pitää erittäin tärkeänä linjauksia, joiden mukaan koulutus kuuluu kaikille, on saavutettavaa ja korkeakoulujen toiminta tavoittaa kaikenikäiset. Tätä heijastellen tavoitetta, jonka mukaan yhteiskunta antaa jokaiselle suomalaiselle lupauksen maksuttomasta korkeakoulututkinnosta tulisi täydentää: ”sekä mahdollisuuksista saavutettavaan jatkuvaan oppimiseen.” Saavutettavuusperiaate tulisi kirjata myös tavoitteeseen liittyvään toimenpide-ehdotukseen, joka koskee jatkuvan oppimisen rahoituksen ja ohjauksen uudistamista, jotta toimeenpanovaiheessa ei päädytä tilanteeseen, jossa vastuu jatkuvan oppimisen rahoituksesta siirtyy liiaksi yksilöiden harteille, kuten kuluvalla hallituskaudella on tavannut käydä.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulutettujen osaamisen uudistamisesta ja päivittämisestä tutkintoa pienemmillä osaamiskokonaisuuksilla Pro kannattaa, sen sijaan lyhyttutkintojen käyttöönottoa korkeakouluissa sekä niiden merkitystä reittinä korkeakoulutukseen ja osana jatkuvaa oppimista ei.

Tavoitteesta, jossa linjataan nuorten mahdollisuudesta päästä korkeakouluopintoihin suoraan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen jälkeen Pro toteaa, että tavoite ripeästi siirtymisestä korkeakoulutuksen pariin on sinänsä hyvä, mutta sivuuttaa ammatillisen koulutuksen roolin ammattiosaajien tuottamisessa työmarkkinoille. Työelämä kaipaa myös ammatillisia osaajia ja toisaalta työelämäkokemus on usein hyödyksi korkeakouluopintoihin siirryttäessä, joten tavoitetta olisi vielä hyvä tarkastella tätä vasten. Tavoitteeseen liittyvää toimenpide-ehdotusta ammatillisen koulutuksen sisältöjen ja ohjauksen kehittämistä jatko-opintoihin siirtymistä tukeviksi Pro pitää hyvänä. Samoin tavoite, jonka mukaan korkeakoulut yhtenäistävät väylä- ja polkuopintojen käytäntöjä sekä kehittävät yhteistyötä toisen asteen koulutuksen järjestäjien kanssa on tervetullut.

Vision toimenpide-ehdotuksessa peräänkuulutetaan rohkeaa tekoälyn käyttöä korkeakoulujen hallinnossa ja lakisääteisessä toiminnassa vastuullisesti yhteisiin periaatteisiin nojaten. Pro toteaa, että tekoälyn ”rohkean käytön” ei tule olla itseisarvo vaan tekoälyn hyödyntämisen tulee pohjautua korkeakoulujen henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa tunnistettuihin tarpeisiin, joilla voidaan aidosti tunnistaa olevan tuki- ja hallintohenkilökunnan työtä helpottavia ja laajemmin korkeakoulu yhteisöä hyödyttäviä vaikutuksia.

Korkeakoulupaikkojen lisäämistä ennakoitietoon perustuen Pro kannattaa, joskin visiossa tulisi linjata niiden vaatiman rahoituksen kattamisesta täysimääräisesti, jotta aloituspaikkojen lisäys ei vaikuta koulutuksen laatuun heikentävästi. Ennakointitiedon osalta tulisi tarkentaa, että sen tulee olla sekä määrällistä että laadullista ja tuotettu tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Pro kannattaa tavoitetta. Toimenpiteiden osalta Pro toteaa, että yrityksissä työskentelevän tutkimushenkilöstön määrän kasvattamisen lisäksi tulisi kiinnittää huomiota yritysten henkilöstön osaamiseen kokonaisuutena, jotta T&K-panostuksista seuraavat innovaatiot pystytään toteuttamaan.

Vastuullista kansainvälistymistä koskevia tavoitteita Pro pitää kannatettavina ja ehdottaa työmarkkinaosapuolten hyödyntämistä työelämäyhteyksien rakentamisessa tutkinto-ohjelmiin. Tämä paitsi vahvistaisi kansainvälisten opiskelijoiden kiinnittymistä suomalaisille työmarkkinoille, myös lisäisi heidän käsitystään niiden toiminnasta. Tällä voitaisiin ehkäistä väärinkäytöksiä ja lisätä opiskelijoiden tietoisuutta siitä, miten esimerkiksi syrjintään on mahdollista puuttua.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tavoitteeseen liittyvissä toimenpide-ehdotuksissa linjataan korkeakoulujärjestelmän uudistustyön käynnistämisestä ja seuraavassa, korkeakoulujen rahoitusta koskevassa osiossa valtionrahoituksen uudistamisesta vision tavoitteiden pohjalta. Pro esittää, että ennen työn käynnistämistä tehdään vaikutusarviot vision tavoitteiden ja valittujen toimenpiteiden vaikutuksista esimerkiksi koulutuksen saavutettavuuteen ja alueelliseen tasa-arvoon. Lisäksi tulisi arvioida esimerkiksi sosiaaliturvan tason vaikutuksia tavoitteiden toteutumiseen.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Pro lähtee siitä, että korkeakoulujen valtionrahoitus on turvattava eikä sitä tule leikata, jotta korkeakoulut pystyvät toteuttamaan perustehtävänsä laadukkaasti. Rahoituksen monipuolistamisella yksityisten, eurooppalaisten ja kansainvälisten lähteiden kautta on tavoiteltava nimenomaan rahoituksen kasvua, ei tilkittävä perusrahoitukseen tehtäviä leikkauksia. Yksityisen rahoituksen lisäämistä koskien visioon tulisi tarkentaa, että sillä viitataan ennen kaikkea yritysten kanssa tehtävän yhteistyön kautta kerättävään rahoitukseen eikä tarkoituksena ole kasvattaa koulutautuvien yksilöiden rahoitusvastuuta, sillä se olisi vastoin vision linjauksia siitä, että koulutus kuuluu kaikille ja sen tulee olla saavutettavaa.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Pro pitää vuoteen 2040 ulottuvan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision luomista tärkeänä ja tunnistaa visioluonnoksesta olennaisia tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia, kuten sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden vaalimisen, koulutuksen kuulumisen kaikille ja ennakoititiedon hyödyntämisen koulutuspaikkojen kohdentamisessa.

Ottaen huomioon, että visiotyön tavoitteeksi on asetettu pyrkimys vastata yhteiskunnallisiin muutoksiin Pro huomauttaa, että visiossa tulisi määritellä ja huomioida näitä muutoksia esitysluonnosta laajemmin. Nyt vision tavoitteita ja toimenpiteitä on pikemminkin pohjustettu muuttuneella toimintaympäristöllä, joksi on tässä ymmärrettävä erityisesti julkisen talouden tilanne ja turvallisuusympäristö. Pro toteaa, että ne ovat seikkoja, jotka tulee toki huomioida korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiosta linjatessa, mutta huomauttaa, että sivistyksestä, korkeakoulutuksesta ja tutkimuksesta puhuttaessa visiotyön lähtökohtien olisi suonut olevan laajalaisemmat ja tavoitetason korkeampi. Työmarkkinatoimijan näkökulmasta visiossa tulisi huomioida laajemmin yhteiskunnalliset ilmiöt, jotka vaikuttavat työelämään ja työmarkkinoihin vuoteen 2040 mennessä, kuten tekoälyn yleistymisen ja vihreän siirtymän eteneminen.

Pro myös huomauttaa, että tavoite- ja toimeenpanoehdotuksissa on epätasaisuutta: osa niistä on hyvin ylätasoisia ja jättää paljon tulkinnan- ja neuvottelunvaraa visiota toimeenpantaessa. Toiset etenkin toimenpide-ehdotuksista taas ovat hyvin tarkkaan määriteltyjä vaikka kyse on visiotasoisesta paperista.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuosittelujen kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosittelukokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

-

Kurki Julia
Ammattiliitto Pro ry